

HET FONDS J. MONSAERT: EEN POLITIEK ARCHIEF MET SOCIALE INSLAG (VERVOLG EN SLOT)

Het V.V.K.S. vormde politieke leiders, ondanks Spelregel 13.

In het vooruitzicht van de gemeenteraadsverkiezingen van 11 oktober 1964 vond de Katholieke Jeugdraad 'er goed aan te doen' om een 'nota' te schrijven ten behoeve van de plaatselijke katholieke jeugdbewegingen. De Katholieke Jeugdraad verwachtte van de jongeren 'dat zij zich tevens zouden oefenen in de kunst van het politieke leven, door rechtstreekse of onrechtstreekse deelname aan het beleid van de gemeente, provincie of land'. Het was de opdracht van de katholieke jeugdbewegingen om 'de evangelische boodschap' te verspreiden en die te laten uitstralen 'op gans het leven, ook het openbaar leven'. De katholieke jeugdbewegingen werden gewezen op hun bestendige taak bij te dragen 'in de vorming tot verantwoordelijkheidszin van

hun leden, ... Dit [gold] vooral op het vlak van de politiek die uiteraard, omdat zij berekend is op het algemeen welzijn van alle burgers, de hoogste waarde uitmaakt[e] van de menselijke samenleving, na het godsdienstige'.⁴⁹ Het is niet verwonderlijk dat feeling voor leiding geven en genieten van leiding geven, dat verworven competenties, dat geloof in eigen overtuigingskracht, etc. leidersfiguren aanzette om hun geldingsdrang te continueren door een politieke carrière aan te vangen. Het scoutspel was een goede voorbereiding op het politieke spel. De hopman kon daar het aangeleerde rollenspel reproduceren in een wereld van volwassenen; hoewel, Pierre Bourdieu wees op markante verschillen. Politiek veronderstelt een specifieke kennis en volgt een eigen logica.⁵⁰

Er was "Jaak" Monsaert het ideaal voorgehouden van een hogere levensstijl. De scout Monsaert verwierf specifieke competenties. Hij reproduceerde, cultiveerde en propageerde het aangeleerde met de mentaliteit van een scoutsleider, een professional in het spel. De katholieke scoutsidealen, en het hele veld waarin zij ingebed waren, bepaalden Monsaert's houding als politicus. Zij werden deel van zijn habitus. Hij was een 'professionele producent van denken voorstellingsschema's over de sociale wereld'⁵¹ geworden, een stand-puntbepaler binnen het universum van concurrerende standpunten. Hij wilde graag de stedelijke gemeenschap omvormen naar 'zijn' ideaalbeeld, zijn stadsvisie; eerst te Sint-Amandsberg daarna in Groot Gent. Dat zou leiden tot sterk gepersonaliseerd leiderschap, eerder dan collectief op het niveau van het college. Dat hield het risico in dat het lange termijn denken niet zou bestendig worden over de legislaturen heen.

Oud-leidersfiguren, door katholieke scouting gevormd, traden dikwijls in de gemeentepolitiek. Sommigen stootten door naar de nationale politiek. Maurits Coppieters⁵² bijvoorbeeld was een eminent spreker op de jaarlijkse goubijeenkomst van aalmoezeniers, gerecruteerd aan het Groot Seminarie te Mechelen. Hij sprak er over scoutisme 'bij de theologen en de filosofen'.⁵³ Jean-Luc Dehaene, die op 7 maart 1992 België 's Eerste Minister zou worden, werd in 1964 'Verbondskommissaris' bij VVKS.⁵⁴ Hij legde zijn mandaat neer op 1 september 1967, nadat hij met Verbondsvoorzitter F. Nédée 'met grote moed, inzicht en toewijding' de vernieuwingen binnen VVKS had doorgevoerd.⁵⁵

Jacques Monsaert's visie op de maatschappij.

Jurist Monsaert werd arrondissementeel secretaris van de CVP Gent-Eeklo van 1964 tot vermoedelijk november 1975. Hij was voorzitter van de CVP te Sint-Amandsberg en werd er lijsttrekker voor die partij bij de gemeenteraads-

verkiezingen van 11 oktober 1970. Jacques Monsaert werd burgemeester zonder ooit schepen of raadslid te zijn geweest. De kersverse burgemeester ging een coalitie aan met de BSP en was daar tevreden over. Arrondissementeel partijvoorzitter Honoré Van Steenberge en ACV-advokaat Leo Martens waren de tutoren van meester Monsaert.⁵⁶

Monsaert's interessevelden⁵⁷, zijn visie op mens en maatschappij, laten zich kennen door de aard van de tijdschriften die hij bijhield, de verzamelde documentatie, briefwisseling etc. De 'diepere motivatie van zijn politiek handelen' kwam het meest sprekend tot uiting in de 'Toespraak door burgemeester J. Monsaert tot het stedelijk congres van de CVP op 9 maart 1986'.⁵⁸ Het onderlijnen in onderstaand excerpt was van zijn hand.

'Waarde Vrienden,

...Naast dit programma van belangrijke projecten, die bepalend zijn voor de industriële, commerciële, historische en culturele uitstraling van Gent, lijkt het me essentieel ook nog even stil te staan bij het sociaal profiel van ons beleid.

Men kan immers in het politiek bedrijf twee niveaus onderscheiden: het technologische en het ideologische. Tot het eerste behoren al de projecten waarover ik U zoëven sprak. Tot het ideologische behoort de diepere motivatie van ons politiek handelen.

Om U duidelijk te maken wat ik bedoel, wil ik U een korte tekst citeren uit het lezenswaardig[e] boekje van Phil BOSMANS "In Liefde weer Mens worden":

*Mensen zijn geen broeders
en geen zusters meer.
Mensen zitten,
vervaagd achter glas en
beton,
allen in een eigen stulp
met een eigen atmosfeer.
Het menselijk contact
is gestorven
in een koude administratie,
waar mensen herleid worden
tot nummers
op de rug van dossiers
of tot code*

*op magnetische banden.
Mensen voelen zich
voor elkaar
niet meer verantwoordelijk.
Mensen worden
concurrenten
in de arena
waar gevochten wordt
voor het grootste deel
van de koek.
Mensen worden verdrukt,
gekweld en uitgemoord,
terwijl miljoenen
met beate gezichten
voor de "lichtbak" zitten,
er kennis van nemen
en daarna
de show volgen !*

Een christen democratische partij, die de leuze “omdat mensen belangrijk zijn” in haar vaandel draagt, moet zich m.i. permanent bezinnen over onze maatschappelijke structuren, ook de gemeentelijke.

De ingewikkeldheid, de bureaucratisering, de afstandelijkheid van het beleid - ook in een grote stad zoals de onze - leiden niet alleen tot vervreemding van de burgers tegenover het gezag; ze vormen ook een groot gevaar voor de efficiëntie van de democratische besluitvorming. Het is het proces van vermening, waarover M. EYSKENS het heeft in zijn boek “Bron en Horizon”.

Welnu, als christen democraten hebben wij de plicht onze gemeentelijke structuren permanent in vraag te stellen, of m.a.w. onze structuren zo uit te bouwen dat de menselijke persoon en zijn vrijheid het best geëerbiedigd worden.⁵⁹

Phil BOSMANS in zijn reeds geciteerd boekje schrijft het als volgt:

*De staat
kan geen zieke bezoeken!
De structuren kunnen niet
met een gehandicapte gaan wandelen!
Jij wel!*

Waar socialisering en collectivisering hoofdzakelijk bij de structuren zweren

en vrijwillige inzet en het opnemen van persoonlijke verantwoordelijkheid vaak als paternalisme dood verven, geloven wij dat er nog mensen zijn die voor mekaar zorg willen dragen vanuit een vrijwillig engagement.

Dit maakt trouwens de rijkdom uit van onze christelijk geïnspireerde organisaties en dit moet zich dus ook vertalen in ons beleid, uiteraard vooral in ons sociaal beleid, maar ook in de wijze waarop wij onze dienstverlening aan de bevolking organiseren en evalueren.

Aan dit aspect van het beleid moeten wij blijvende aandacht besteden, temeer omdat het gemeentelijk[e] niveau nog het enige en dus het niveau bij uitstek is om aan deze voortschrijdende vervreemding en nivellering iets te doen.

... Het moet de ambitie zijn van de christen democratie - en derhalve van ons allen - ervoor te zorgen - niet louter met lippendienst maar door onze daadwerkelijke inzet - dat Gent niet enkel een stad zou zijn waar de historische monumenten, hoe waardevol ook, of de structuren, hoe eerbiedwaardig ook, maar eerst en vóór alles de mensen belangrijk zijn.' Einde citaat.

'Vrijwillig engagement' lag Monsaert nauw aan het hart⁶⁰, denk maar aan de idee van een 'gezins-900'⁶¹, bejaardenzorg op het niveau van de buurt⁶², nazorg voor minder validen, enz. Aanvankelijk was hij groot voorstander van 'Participatie en inspraak'⁶³. Hij motiveerde: 'Participatie is niet alleen te verantwoorden vanuit een democratisch standpunt. Participatie is ook noodzakelijk voor een efficiënt en doelgericht beleid. Het wordt immers steeds duidelijker dat deskundigen en mandatarissen niet alles alleen kunnen oplossen vanuit een administratieve en juridische wereld, maar voeling met de praktijk nodig is om tot goede oplossingen te komen.'⁶⁴ De scout was aan het woord; of beter uitgedrukt de scoutsleider die hield van het 'spel'. Maar met de jaren leerde Monsaert dat 'niemand kan profijt halen uit het spel, zelfs niet degenen die het spel beheersen, zonder zich erin te begeven en zich erin te verliezen.'⁶⁵...

In tegenstelling tot Gentse partijgenoten⁶⁶ en andere lokale politieke coryfeeën⁶⁷ heeft hij zich nooit aangetrokken gevoeld tot de nationale of regionale politiek. J. Monsaert wilde dicht bij de mensen staan, beweerde hij, en de gemeentepolitiek bood hem daartoe de meeste kansen.

André Coenen

NOTEN

- ⁴⁹ FJM, D 70 – DC3550 – Stukken mbt. Jeugdbeleid in de gemeente in het vooruitzicht van de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 1964. Rapport over gemeentelijk jeugdbeleid. Nota van het J.V.K.A.: De gemeenteverkiezingen 1964 | Dehaene J.L. | VVKS RS: 135 | 1964.06.17
- ⁵⁰ ‘... evenals de godsdienstige, artistieke of wetenschappelijke habitus vergt de habitus van politicus een speciale training. Om te beginnen natuurlijk de hele leerschool die moet worden doorlopen voor het opdoen van de specifieke kennis (het corpus van de theorieën, problematieken, begrippen, historische tradities, economische gegevens enzovoort) die is voortgebracht en geaccumuleerd door de arbeid van beroeps politici uit heden en verleden, of van meer algemene bekwaamheden zoals het beheersen van een bepaald taalgebruik en een zekere politieke welsprekendheid, die van de *volkstribuun*, onontbeerlijk in de betrekkingen met leken, of die van de debater, noodzakelijk voor de betrekkingen tussen de professionals onderling. Maar het gaat ook en vooral om die vorm van *inwijding*, met al zijn beproevingen en overgangsruten, die een praktische beheersing van de immanente logica van het politieke veld bevordert en een de facto onderwerping aan de waarden, hiërarchieën en vormen van censuur die inherent zijn aan dat veld, of aan de bijzondere vorm die deze dwang en controle aannemen binnen elke afzonderlijke partij.’
- Bourdieu Pierre, *Opstellen over smaak, habitus en het veldbegrip*. Gekozen door Dick Pels. Van Gennep, Amsterdam, 1989, p219.
- ⁵¹ Bourdieu Pierre, *Opstellen over smaak, habitus en het veldbegrip*. Gekozen door Dick Pels. Van Gennep, Amsterdam, 1989, p220.
- ⁵² Maurits Coppieters uit Sint-Amandsberg, kunsthistoricus en voorman van de Volksunie.
- ⁵³ FJM, D 70 – DC3535 – Stukken mbt. Verbondspatrouille [VVKS] van 23 juni 1962 | 1962.06.03, p. 2.
- ⁵⁴ FJM, D 70 – DC3539 – Moreel verslag 1964 | 1964. VVKS telde toen 34.886 leden. & FJM, D 70 – DC3550 – Stukken mbt. Jeugdbeleid in de gemeente in het vooruitzicht van de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 1964. Rapport over gemeentelijk jeugdbeleid. Nota van het J.V.K.A.: De gemeenteverkiezingen 1964 | Dehaene J.L. | VVKS RS: 135 | 1964.06.17
- ⁵⁵ FJM, D 70 – DC3573 – Uitnodiging voor de Verbondsraad van 28 mei 1967. Insignes bij Jongverkeners. Ontwerp tot concrete uitwerking van de vaardigheidsinsignes. Voorstel begroting 1967-1968. Voorstel benoeming nieuwe leden van de Raad. De wet van de jongverkeners. Voorstel van een verkenerswet. De belofte. Wet en belofte. Wijziging kalender | Nédée F., Dehaene J.L., De Ridder K., ... | VVKS RS: 67/111, 67/112, 67/122, 67/125, 67/126, 67/145, 67/146, 67/147, 67/155 | 1967.05.28
- ⁵⁶ FJM, D 44 – DC1914 – Knack - 6 oktober 1976 – Jacques Monsaert: *uit de hoed getoverd*. Niet gesigneerd artikel, p.27.
- ⁵⁷ Opvallend veel abonnementen op tijdschriften van heemkundige kringen, blaadjes met taal-tips, documentatie over jeugdzorg – probleemsituaties in het bijzonder – juridische werken en uiteraard kiespropaganda van alle lokale partijen...
- ⁵⁸ FJM, D 66 – DC3291 – Toespraak door burgemeester J. Monsaert tot het stedelijk congres van de CVP op 9 maart 1986 | 1986.03.09 | met verwijzing naar M. Eyskens en Ph. Bosmans. De tekst is opgenomen in het congresboek. Zie FJM, D 77 – DC4019 – Christelijke Volkspartij – Afdeling Gent - Stedelijk Congres van 8 en 9 maart 1986.
- ⁵⁹ J. Monsaert vertolkte het standpunt van de partij. De definitie van christen-democratie door Piet Raes in *De kracht van mensen en gemeenschappen*. (Ceder, studiedienst van CD&V, Brussel, 2003, p. 8) luidt niet anders: ‘De christen-democratie wil verder bouwen op het vertrouwen dat mensen in elkaar stellen in ontmoeting, in gemeenschappen en in samenlevings-

verbanden. Zij wendt voor de oplossing van de maatschappelijke vraagstukken die zich stellen de blik niet naar de overheid, niet naar de markt maar naar de samenleving en haar samenbindende instituties.’

⁶⁰ FJM, D 44 – DC1916 & D 68 – DC3442 – Krantenknipsel uit Knack - 9 maart 1983: *Jacques Monsaert: een kristendemokraat. Grootse plannen met een lege stadskas?* | 1983.03.09.

Monsaert verwees in het interview naar de manier waarop ‘zij’ destijds in Sint-Amandsberg diepvriesmaaltijden bedelden. ‘Wij deden dat met vrijwilligers, buurtmensen, die de maaltijden thuis brachten, maar meteen ook tijd maakten voor een babbel of een boodschap. Het feit dat dergelijk sociaal contact met de fusie werd verbroken en al die vrijwilligers toen door bejaardenhelpsters werden vervangen, bleef mij altijd zwaar op de maag liggen.’

⁶¹ FJM, D 63 – DC3040 & D 65 – DC3216 – CVP *Richtplan Gent*. Brochure p. 65.

⁶² Verschillende indicaties in de archiefstukken wijzen erop dat Jacques Monsaert erg gehecht was aan het buurtniveau. In hoeverre dat een historisch bepaalde affiniteit van hem was, dan wel een door het scoutisme aangereikt groepsgevoel, en/of inherent aan de partij-ideologie blijven open vragen. Dat het gezinsleven de beste garanties inhoudt voor de ‘huiselijke’ overdracht van cultureel kapitaal is een traditionele stelling van de christen democraten. Het gezin en bij uitbreiding de buurt vormen de best verborgen en sociaal meest doorslaggevend educatieve investering.

Dat wordt nog steeds bevestigd en herhaald. ‘Het christen-democratisch gemeenschapsdenken is het verhaal van persoonlijke emancipatie en zelfontplooiing door samenlevingsopbouw en gemeenschapsvorming. Het is een pleidooi voor de koppeling van de waardevolle (keuze)vrijheid van het individu aan de loyaliteit ten overstaan van diverse gemeenschapsvormen (gezin, familie, buurt, vereniging, ...)’ In Raes Piet, *De kracht van mensen en gemeenschappen*. Ceder, studiedienst van CD&V, Brussel, 2003, p. 14.

⁶³ FJM, D 63 – DC3040 & D 65 – DC3216 – Brochure CVP *Richtplan Gent*. Dit is de titel van hoofdstuk 1. van deel 3. Gemeentebeleid is gemeenschapsbeleid. p. 96 e.v.

⁶⁴ FJM, D 63 – DC3040 & D 65 – DC3216 – CVP *Richtplan Gent*. Brochure p. 99.

⁶⁵ Bourdieu verduidelijkt: ‘De onderschikking van het geheel der praktijken aan één objectieve bedoeling, een soort orkestratie zonder dirigent, komt slechts tot stand via de overeenstemming die zich als het ware buiten de handelende personen om en over hun hoofden heen voltrekt. Dat is de overeenstemming tussen wat de actoren zijn en wat zij doen, tussen hun subjectieve ‘roeping’ (datgene waarvoor zij zich ‘gemaakt’ voelen) en hun objectieve ‘missie’ (datgene wat men van hen verwacht)...’ Bourdieu Pierre, *Opstellen over smaak, habitus en het veldbegrip*. Gekozen door Dick Pels. Van Gennep, Amsterdam, 1989, p. 75-76.

⁶⁶ Zoals Wilfried Martens, Tony Van Parys o.a.

⁶⁷ Willy De Clercq en Guy Verhofstadt bijvoorbeeld.